

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 6
Юни 2022

Борис Попиванов

Българо-руските отношения са на ръба на скъсване с потенциални сериозни последици за икономиката и политиката на страната.

Политическата криза в страната сочи или към краткотраен нестабилен кабинет, или към предсрочни избори в ранната есен.

Напрежението между президент и водеща партия остава ключова ос на политическия дебат.

ДЕМОКРАЦИЯ И ЧОВЕШКИ ПРАВА

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 6
Юни 2022

Съдържание

1.	ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА	2
2.	ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО	4
3.	СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА	6
4.	ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ	9

1

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКА ДИНАМИКА

Антируската ескалация. Решението на българския министър-председател Кирил Петков да експулсира 70 руски дипломати от България поради обвинения в шпионаж е действително безпрецедентен акт в новата история на страната. Дипломатическите отношения между България и Русия, фактически са доведени до скъсване. Руската агресия в Украйна провокира в целия западен свят, включително и в България, действия по екстрадиция на дипломати, но с числото „70“ България надхвърли всички подобни еднократни ходове на своите европейски и евроатлантически партньори. Два фактора допълнително усложняват картината. Първият е, че става дума за инициатива на премиер в оставка. Вторият е, че според публичните изявления акцията е останала изненадваща за президента, коалиционните партньори, МВНР и прокуратурата. С други думи, неизбежно възникват съмнения за крайно рискована употреба на външната политика за вътрешнополитически цели, и то в условията на криза.

Украинският конфликт трайно се превърна в разделителна линия в българската политика. Премиерът Петков положи през времето сериозни усилия да се идентифицира изцяло с прозападната и антируската позиция. Това постепенно се оказва и неговата водеща претенция да управлява. Петков опита да използва антируската карта, за да постигне надмощие в три посоки – срещу партията „Има такъв народ“ (ИТН) на Слави Трифонов, срещу опозицията в лицето на ГЕРБ и Движението за права и свободи (ДПС), и срещу президента Румен Радев. Конфликтът на Петков с ИТН намери израз в остро напрежение с външния министър от ИТН Теодора Генчовска. Създаде се внушението, че Генчовска (и ИТН зад нея) пречи на премиера да осъществява истинска европейска политика във връзка с украинския конфликт. ГЕРБ и ДПС неведнъж са обвинявани от Петков в задкулисни връзки с проруски среди (по повод на проекта „Турски поток“ и на санкциите по закона „Магнитски“). Падането на правителството поради успешен вот на недоверие подхрани твърдението, че Москва организира „преврат“ и сваля кабинета. Руската посланичка в София Елеонора Митрофанова пряко бе назована от Петков като виновник за слизането му от власт. А президентът Радев бе от-

крито атакуван от Петков в интервю за британския в. „Гардиън“, че планира да възстанови преговорите с руския газов гигант „Газпром“ и да отслаби българската подкрепа за Украйна. Екстрадицията на руските дипломати дойде като нов, по-висок етап от този процес на ескалация. Видно е, че премиерът иска да представи всички опоненти на своя кабинет като явни или скрити привърженици на Русия и по този начин да настоява за международна подкрепа за бъдещо ново свое управление.

Разplitането на „македонския възел“. Казусът с българското вето върху началото на интеграционния процес на Северна Македония в ЕС получи неочаквано бързо развитие. В края на май изглеждаше, че българското вето ще остане за неопределен период от време. Ситуацията се определяше от четири елемента – първо, доминиращи обществени нагласи против вдигане на вето; второ, широко разпространена и публично призната представа за систематичен натиск от чужбина в подкрепа на вдигането на вето; трето, утвърдило се убеждение, че премиерът Кирил Петков търси варианти да вдигне вето, но не намира как да го направи без да застраши властта си; и четвърто, мнозинство в Народното събрание против вдигането на вето.

„Разplitането на възела“ настъпи по две основни причини, външно- и вътрешнополитическа. Едната от тях е свързана с инициативата на Франция. В средата на годината предстоеше финалът на френското ротационно председателство на Съвета на ЕС. Амбициозната програма на Париж завърши с противоречиви резултати. Сред нейните приоритети влизаше старт на преговорния процес на Северна Македония и Албания за членство в ЕС. Това придобиваше допълнително значение на фона на общо взето консенсусното разбиране, че Украйна и Молдова трябва да получат статут на кандидат-членове на ЕС. На всички беше ясно, че „отворена“ европейска перспектива за Киев и Кишинев не кореспондира добре със „замразена“ европейска перспектива за Скопие и Тирана. Ето защо Франция се ориентира към посредничество между Северна Македония и България и излезе с предложение, което до голяма степен включва ев-

ропейски гаранции за българските искания в хода на преговорния процес. И понеже едно от главните оплаквания на България беше, че европейските партньори отказват да разберат проблема на страната със Северна Македония, то т.нар. „френско предложение“, показващо именно подобно разбиране, много трудно можеше да бъде отхвърлено.

Във вътрешнополитически план движеща сила се оказа разпадът на управляващото мнозинство. Партията на Слави Трифонов ИТН напусна правителствената коалиция с два мотива, според единия от които премиерът Петков е смятал да „предаде“ българските интереси и да вдигне ветото. Лично Трифонов подчерта, че „Македония“ е причина да излезе от властта. При това положение парадоксално въпросът за ветото можеше да бъде ускорен. Потенциалният негатив вече бе консумиран с поведението на ИТН. Нещо повече, основната опозиция ГЕРБ, обвинявана, че сваля проевропейско правителство поради задкулисни зависимости и (вероятни) връзки с Русия, трябваше да предприеме нещо, за да представи своето поведение като проевропейско. ГЕРБ не само промени позицията си за Северна Македония и подкрепи свалянето на ветото, но и внесе такова предложение в Народното събрание. Така „антимакедонското“ мнозинство по конюнктурни съображения изведнъж изчезна, за да бъде заменено от „промакедонско“.

Притесненията от негативни обществени реакции стимулираха в българския политически елит им-

пулс за размиване на отговорността по тази деликатна тема. Условията бяха подходящи, защото политическата криза логично измести от дневния ред македонския проблем. Предупрежденията, че вдигане на ветото за Северна Македония може да събори правителството, загубиха смисъл – и то защото правителството вече бе съборено. Но в стремежа си да не разочароват избиратели, българските политически сили потърсиха спасителни тактики. Водещата партия „Продължаваме промяната“ настоя, че не нейното правителство е вдигнало ветото, а парламентът, в който тя вече няма мнозинство. ГЕРБ, обратно, изтъкваха, че събитието се е случило по време на мандата на Кирил Петков. Всички заедно твърдяха, че не предлагат нищо и нямат инициативата, а просто застават зад чуждо (френско) предложение. И не на последно място, всички наблягаха на това, че българското решение всъщност освобождава България от инициатива и превръща проблема от български в македонски.

Разбира се, въпросът не е окончателно приключил. Френското предложение предлага рамка, която следва да се конкретизира с правителствени протоколи. Самата Северна Македония още не е приела еднозначно предложението. Появи се и информацията, че предложението на Франция към България не съвпада напълно с предложението към Северна Македония. Съвсем не е без значение как и при какво мнозинство българските институции ще продължат работата си по казуса.

2

ИНСТИТУЦИИТЕ И ДНЕВНИЯТ РЕД НА ОБЩЕСТВОТО

Правителството. Кабинетът „Петков“ се оказва уникален поне в две измерения – най-кратко функционира парламентарно излъчено правителство от началото на прехода, и единственото свалено с вот на недоверие. Краят на правителството, макар и неведнъж прогнозиран от различни места, бе по-скоро изненадващ. Три обстоятелства илюстрират това твърдение. Първо, създаде се впечатлението, че противоречията между партиите в четворната коалиция винаги стигат до компромис. Дори в такъв деликатен казус като военната помощ за Украйна изход бе намерен с общи усилия. Второ, броени дни преди разпада на коалицията депутати от мнозинството започнаха да лансират идеята за лимит на кметските мандати, като по този начин ясно показаха амбиции за дълго управление и политически планове за следващата година. Трето, гневната атака срещу „Има такъв народ“ (ИТН), напуснали коалицията, изразяваше изненадата от действията им повече от всякакви думи.

Причините за падане на кабинета са разнообразни, но могат да се сведат до три устойчиви тенденции. Правителството стана заложник на външнополитически теми, по които много по-трудно намираше консенсус вътре в рамките на управляващата коалиция и много по-лесно с партии извън коалицията. Трябва да се отбележи и нарастващият волунтаризъм на премиера, който все по-често предприемаше действия и правеше изявления без съгласуване с партньорите си, и явно се ориентираше към политиката на свършените факти. И също така, решително се подцениха сигналите от ИТН, че техните предложения системно биват омаловажавани и отхвърлени.

Ситуацията, в която ИТН напусна коалицията, бе преценена неадекватно от останалите представители на мнозинството. Декларирано бе упорито желание „да се продължи напред“ по същия начин, без някакви съществени промени. Лансирана бе формулата „правителство на малцинството“, която би запазила същия кабинет, но без ИТН. Тази формула почиваше на очакването, че парламентарната група на ИТН ще бъде разцепена и достатъчно депутати от нея ще попълнят правителстве-

ното мнозинство. Петима депутати (по-късно шест) действително напуснаха, но това не помогна на кабинета да оцелее. Вместо това позволи негативен прочит – че депутати са били „купувани“. Последователното отстраняване на шефа на парламента Никола Минчев и на самия кабинет с вот на недоверие провокираха правителствените партии към пропаганда на една двойна теза: че вече се е появило „ново мнозинство“ в лицето на ГЕРБ, ДПС, ИТН и „Възраждане“, и че това мнозинство вече взима решения и води страната към апокалипсис през есента и зимата. Да се говори за „ново мнозинство“ не е сериозно, защото е очевидно, че на този етап четиримата предполагаеми участници в него няма как да се обединят около каквато и да било позитивна програма. По-големият проблем е, че това „пакетиране“ на враговете на кабинета минира диалога с тях и прави изключително труден нов кабинет около „Продължаваме промяната“ (ПП) в настоящото Народно събрание. Кандидатурата на вицепремиера Асен Василев за нов премиер от името на ПП е нов пример за нежелание да се търсят варианти за политическа перспектива, различни от досега известните.

Дните след оставката на кабинета засилиха усещането за дефицит на политическа отговорност. Важни решения като вдигане на ветото за Северна Македония и екстрадицията на руските дипломати бяха взети „в оставка“, и при неясно партньорство между управляващи и опозиционни играчи. Актуализацията на бюджета бе придружена от хаотични корекции, които накараха и опозиция, и експерти да се съмняват в реалистичността на окончателния продукт. В крайна сметка правителството в оставка се оказа по-скоро „правителство с ограничена отговорност“.

Президентът. Месецът бе доминиран от конфронтацията между премиера Кирил Петков и президента Румен Радев по почти всички въпроси от дневния ред на вътрешната и външната политика. Редовните критики на президента срещаха контраобвинения от страна на правителството. Стана очевидно, че първата политическа сила ПП и премиерът Кирил Петков открито разглеждат Радев като заплаха

за своята политическа перспектива. Правителството положи усилия за „геополитическо брандиране“ на Радев под мотото „маските паднаха“, загатвайки неговата близост до руските интереси, а не толкова до европейските и евроатлантическите. Линията на президента акцентираше върху „антиинституционалния“ характер на управлението, което прегазва правила и закони и поражда хаос. Две от трите останали партии в мнозинството, ПП и БСП, директно отказаха да участват в консултации при президента. Сред мотивите на коалицията да състави нов кабинет все по-явно започна да изпква стремежът да се избегне служебно правителство на Радев. Държавният глава бе заподозрян и в близост до ГЕРБ и ДПС. Всичко това чертае разделителни линии, които решително променят публичното позициониране на президента. Поне на този етап той вече не е в състояние да балансира между прозападните и проруските сили в българската политика. Медийните и политическите възможности на прозападните сили донякъде биха поставили Радев в „обсадно положение“. Обстоятелството, че той защитава гледни точки, близки до тези на мнозинството от българските граждани, обаче, разширява шансовете му за влияние върху политическите нагласи във време на криза. Въпросът дали, кога и в какъв контекст ще се стигне до негов служебен кабинет, става първостепенен за политическата му роля оттук нататък.

Главният прокурор. Иван Гешев постепенно си завоюва позицията на „оцеляващ играч“. Въпреки всички атаки срещу него, равностметката му засега е положителна – правителството падна, а той остава на поста си. Нещо повече, създадени са условия Гешев да мине в контранастъпление и да превърне прокуратурата в ефективен инструмент за политическо влияние. Започналата проверка срещу началника на кабинета на премиера Лена Бориславова за кариерата ѝ в Българската банка за развитие показва точно такова намерение. Нещо повече, Гешев става важен фактор в политическия

процес и по две други причини. Първата се дължи на лидера на „Възраждане“ Костадин Костадинов, който сезира главния прокурор срещу премиера Петков. Втората причина произтича от скандала с екстрадицията на руските дипломати. Гешев се опитва да балансира между „Запада“ и „Изока“ – от една страна, да изтъква съвместната си работа с европейския главен прокурор Лаура Кьовеша, а от друга страна, да флиртува с русофилите като декларира незнание за дипломатите и внушава съмнения за закононарушения.

Общественото мнение. Политическата криза в България се отразява на нагласите на хората най-вече поради икономически и външнополитически страхове. Желанието за политическа стабилност в кризисни условия е високо. Подкрепата за кабинета в оставка е разколебана, но негова сериозна алтернатива също не е припозната. Експресен сондаж на „Галъп Интернешънъл“ след вота на недоверие показва разполовяване на нагласите – 48% от респондентите предпочитат правителството да си отиде, докато 50% смятат, че е по-добре да остане. Заедно с това хората преценяват вътрешнополитическата конфронтация като основен фактор за кризата, а не толкова шумно афишираните геополитически мотиви. 65% са на мнение, че правителството само носи вината за падането си от власт, докато едва 19,5% подкрепят версията, че то е свалено от Русия.

Геополитическият разлом обаче не бива да се подценява. Той е латентен за българското общество, а политическият елит в последните месеци твърде активно го насърчава. Последниците могат да бъдат дългосрочни. Важно е да не се слага тъждество между проевропейски и антируски нагласи, каквото понякога се прави в медиите. Данните от различни проучвания сочат, че значителна част от българите предпочита ЕС пред Русия и не одобрява руската агресия в Украйна, но от това по никакъв начин не следва подкрепа за скъсване на отношенията с Русия.

3

СЪСТОЯНИЕТО НА ПАРТИЙНАТА СИСТЕМА

„Продължаваме промяната“ (ПП). В дните около и след оставката на кабинета ПП се превърна в своеобразна „партия-правителство“. Водещата политическа сила се отказа да балансира между партньорите си и техните интереси. Отказа се и да налага мнението си над партньорите. Предпочете вместо това едностранни действия, често без знанието на партньорите, но от тяхно име.

Голямата промяна, която осъществи ПП, беше възраждането на софийския протест и на съпътстващите му теми „мафия“, „олигархия“, „статукво“, „Русия“. Протестът бе трансформиран в инструмент за подкрепа не просто на кабинета, а на ПП най-вече в лицето на сваления шеф на парламента Никола Минчев и премиера Петков. Налице е почти явно изземване на този терен от „Демократична България“ (ДБ). Нещо повече, дори публичните говорители, симпатизиращи на ДБ, открито започнаха да призовават за предизборна коалиция между ПП и ДБ, която по всяка вероятност би довела до обезличаване и маргинализиране на ДБ. Обезличаване на БСП е вторият ефект от това поведение на ПП, която успява да внуши, че партията на Корнелия Нинова в амбицията си да запази властта е готова на всякакви компромиси и ще бъде „патерица“ дори и в антируска и дяснолиберална политическа конфигурация. ПП съумя със своята реторика за „враговете“ и „преврата“ да постигне консолидация, да прекъсне низходящия тренд на доверие, но и пое риска да се самозатвори и да отблъсне окончателно електоралните периферии, които подкрепяха „промяната“ срещу модела на ГЕРБ и ДПС, но които не се идентифицират с темите на центъра на София, с антируското поведение или с антипрезидентските действия. Главната цел на ПП, по всичко личи, е да монополизира еднозначно и без нюанси геополитическия ангажимент на България към Запада, на чиято основа по-късно да търси партньорства. Видимо е убеждението, че външната подкрепа ще компенсира вътрешните неудачи, и че в крайна сметка нито една от партиите, която определя себе си като евроатлантическа, няма да може дългосрочно да откаже сътрудничество с ПП и второстепенна роля в това сътрудничество. Номинацията на Асен Василев за премиер ясно гово-

ри, че ПП ще заложи на безкомпромисност и ще продължат конфронтацията с президента.

ГЕРБ-СДС. Основната опозиционна сила, обратно на очакванията, не показва ентузиазъм от разпада на управляващата коалиция. Това е логично. От самата партия ГЕРБ неведнъж акцентираха, че разчитат на бавната и постепенна ерозия на кабинета „Петков“, до момент, в който положението стане неудържимо и единствено ГЕРБ би могъл да стабилизира политическата обстановка. Напускането на ИТН изпревари този процес и съхрани определени очаквания към ПП, споделени и сред привържениците на други партии. Вотът на недоверие, който фактически свали правителството, бе внесен от ГЕРБ почти по принуда. Нямаше как след всички обвинения в некомпетентност и при разпад на мнозинството опозицията да откаже да поиска сваляне на кабинета. Това не би било разбрано от никого и би зачеркнало претенцията на ГЕРБ, че иска властта и може да управлява.

В настоящата ситуация в ГЕРБ съзнават две неща. Първото е, че за голяма част от обществото връщането им във властта е неприемливо, поне засега, а второто – че им е необходима външна подкрепа, за която най-голяма пречка е личността на самия лидер Бойко Борисов, подозиран от години в „двойна игра“ с Русия. Ето защо ГЕРБ отлагат всякакви опити за „правителствена оферта“ за времето след едни предсрочни избори, когато това би могло да изглежда неизбежно. Заедно с това Борисов избра да отговори не на друг, а на бившия президент Росен Плевнелиев, че не възнамерява да прави крачка назад и в този смисъл ролята му като лидер на партията не подлежи на преговори. И като допълнение към тази роля Борисов се старее да докаже, че без него лично едно стабилно евроатлантическо мнозинство е невъзможно. Видяхме го в променената позиция за ветото върху Северна Македония, в подкрепата за екстрадицията на руските дипломати, а в символен план – и в присъствието му на прием на американското посолство.

Движение за права и свободи (ДПС). ДПС изглежда като политическата сила, която вложи най-голяма

енергия за дискредитиране и сваляне на кабинета. Това беше първата парламентарна партия, която от март предупреждава, че се готви за предсрочни избори, а също и най-радикалната на парламентарния терен в несъгласията си с мнозинството. Определени действия на ПП допълнително засилиха тази непримиримост – заплахите срещу ДПС и неговите представители със закона „Магнитски“, искането ДПС да бъде отстранено от семейството на европейските либерали, предложението вътрешният министър Бойко Рашков да оглави антикорупционния орган КПКОНПИ.

Възникна съмнението, че решението на ИТН да напусне коалицията е продиктувано от ДПС. Това трудно би могло да се потвърди или опровергае с категоричност, но падането на кабинета в този момент е действително изгодно за ДПС. Тяхната роля в един бъдещ още по-фрагментиран парламент вероятно би нараснала, а политическата тежест на нейните противници, обратно, вероятно би намаляла.

Българска социалистическа партия (БСП). Партията преживя тежък удар с падането на кабинета. Очевидно беше убеждението на ръководството, че коалицията ще има дълъг мандат, който ще осигури управленски и кадрови комфорт на партийния елит. Политическата криза връща дебата към продължаващата електорална ерозия на БСП, свързана с неубедителното ѝ участие във властта. Ето защо първостепенна цел на лидера Корнелия Нинова е да отдалечи колкото се може повече евентуални предсрочни избори, включително на цената на всякакви идейни и политически компромиси.

Рухна политиката на „червени линии“, с които БСП обичаше да се изтъква. В последните месеци бяха очертани две „червени линии“ – никаква военна помощ за Украйна и запазване на българското вето върху Северна Македония. И двете приключиха. Фактът, че българско оръжие, и то в големи количества, стига до Украйна, бе потвърден от украински и австрийски източници, от представители на българските военни заводи и лично от премиера в оставка Кирил Петков. Опитите това да се прикрие стават все по-неубедителни и всъщност насочват вниманието към личната роля на вицепремиера Нинова и нейния началник-кабинет Калоян Методиев. Падането на вето върху Северна Македония бе подминато тихомълком с оправданието, че депутатите от БСП са гласували „въздържал се“. Този вот по никакъв начин не забави самото решение, нито дори го превърна в тема за обществена дискусия. След оставката на кабинета БСП предложи нова „червена линия“ при консултации с ПП за бъдещо правителство – подновяване на преговорите с „Газпром“. Очевидно е, че тази „червена линия“ е обречена на неуспех, особено на фона на казуса с експулсираните руски дипломати. А сама-

та история с дипломатите е нов тежък удар върху публичния авторитет на социалистическата партия. Корнелия Нинова се съгласи да преговаря с ПП за нов кабинет само при условието Кирил Петков да бъде заменен с друг премиер. Номинацията на Асен Василев, нарекъл нежеланието да се помага на Украйна „позорно“, по никакъв начин не променя картината. На практика БСП решително настоява да влезе в коалиция с партия, довела отношенията с Русия до скъсване.

Новата фаза на конфронтацията на партийното ръководство с президента Радев е по-ярко изявена от всички предишни фази. Всекидневно Радев е обвиняван във всички възможни грехове, от партийно строителство до колаборация с ГЕРБ. Тази линия вероятно има за цел да послужи на Нинова за алиби за бъдещи електорални провали. Но същевременно тя е и инструмент за влияние върху ПП. По всичко личи, в разбирането на Нинова ПП трябва да бъдат убедени да запазят властта в този парламент с всички средства, за да не допуснат служебен кабинет на Радев.

На фона на тази поредица от груби политически грешки алтернативната посока за развитие на левицата е все по-ярко застъпена от фигурата на депутата Крум Зарков. Организираната от него дискусия в парламента за отмяна на плоския данък е амбициозен опит да се върне партията към автентичния ляв дневен ред вместо да губи идентичност в неумели политически интриги. Зачестяват слухове, че Нинова подготвя поредна разправа с вътрешнопартийни опоненти. Ако това наистина предстои, то цялостната политическа перспектива на 130-годишната партия започва да изглежда повече от мрачна.

„Има такъв народ“ (ИТН). Партията на Слави Трифонов предизвика разпада на коалицията с два официални аргумента: несъобразяване на ПП с партньорите и намерение да се „предаде“ българския интерес в Северна Македония. И двата аргумента бяха категорично отхвърлени и заклеймени от управляващите. Подозренията, че всъщност става дума за поети от ИТН икономически ангажменти, които не могат да бъдат изпълнени, вероятно имат никакви основания. При всяко положение стартира мощна кампания за смазване на ИТН, стигаща до напускане на депутати и разформироване на местни структури. Партията е изправена на ръба на оцеляването си като политически субект. Активно ѝ се приписва публичен имидж на „слуга на олигархията“. Може би най-сериозното и достоверно обвинение е, че това е разрушителна, а не конструктивна политическа сила, която за трети път в рамките на една календарна година проваля правителства и пречи на управлението на страната.

Двата аргумента за напускане на коалицията обаче

не са толкова повърхностни. За обществото вече е видно, че ПП и Петков не се съобразяват изобщо с партньорите си, не само с ИТН. А по отношение на Северна Македония Трифонов в крайна сметка излезе прав. Това, наред с мястото на Трифонов в българската култура, не позволява да отписваме с лека ръка неговата партия, както направиха мнозина. Разбира се, ще зависи много от това дали в следващите седмици тя просто няма да изчезне.

„Демократична България“ (ДБ). Опасността коалицията да се обезличи напълно в сянката на ПП, каквато съществуваше още от миналото лято, е на път да се реализира. ПП експроприира не само темите, но както се видя и от протестите в подкрепа на кабинета – и основните привърженици и публични говорители на „старата десница“. На ДБ вече е много трудно да обяснят защо не станат единен политически субект с ПП. Мрачното и предпазливо поведение на лидерите на ДБ в последните седмици сочи, че те си дават сметка за риска, а също и че не могат да застъпят алтернативна линия, която би ги откритоила. По стар обичай по-вероятно изглежда ДБ да изчаква с надеждата, че сегашният ентузиазъм около ПП ще утихне и хората пак ще си спомнят за „старите“ десни партии. Оттам следва и амбицията да се отложат предсрочните избори колкото се може повече. Ако те настъпят веднага, ДБ ще се изправи пред избор за участието си, в който няма полезен ход.

„Възраждане“. Партията на Костадин Костадинов безусловно печели от политическата криза. Електоралният прилив при нея е несъмнен. Антируският приоритет на управлението в съчетание с разпада на същото управление и политическата нерешителност на опозицията обслужват всички твърдения на „Възраждане“ и им позволяват да се позиционират като алтернатива на цялата политическа система. Нещо повече, радикализмът на партията вече не е непременно неин минус. При обикновени условия този радикализъм би задал определен електорален таван, който не може да бъде надскочен. При сегашното развитие расте броят на хората, които биха искали на едни избори да „накажат“ всички политици, а това дава шанс „таванът“ на „Възраждане“ да бъде надминат. Надценени са и предупрежденията, че партията може да загуби от факта, че е гласувала системно с ГЕРБ и ДПС и дори е участвала в протести с тях. Обяснителната линия на Костадинов в това отношение е достатъчно убедителна. Става дума за принципно гласуване против всяко „предателско“ управление, без значение заедно с кого се гласува. Разбира се, пред „Възраждане“ съществуват и рискове, и те са свързани с политическото им нетърпение незабавно да се стигне до нови избори. Ако това не стане, не е сигурно дали ще успеят неограничено дълго време да поддържат представата за партия във възход, която дава на хората „наказателен“ инструмент срещу политиците.

4

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРОГНОЗИ

Отношенията на България с Русия са доведени до ръба на скъсване, безпрецедентен факт за последните 80 години. Икономическите и политическите отражения на този конфликт вероятно тепърва ще се проявяват. Не е изключено Москва да прояви изкушението да използва европейска държава като България в качеството на пример за назидание, за да демонстрира потенциала на една интернационализация на конфликта Изток-Запад, но също и за да провери докъде се простира европейската и евроатлантическата солидарност с България на практика. Тест за държавническа отговорност на българското правителство, независимо редовно или служебно, ще бъде да влезе в активен диалог с партньорите на страната, за да минимизира ефектите на една дестабилизация.

Политически насърченият разлом „русофили-русофоби“ по всяка вероятност ще има и електорални измерения. Ще нараснат шансовете на партиите, обявяващи се за балансирана политика спрямо Русия или направо за проруска политика. От друга страна, именно предполагаемият ръст на подобни проруски формации ще позволи на „евроатлантическите“ партии да ги заклеймят като „заплаха“ за бъдещето на България и така да легитимират разнородни управленски коалиции с „евроатлантически“ профил. Водещият вектор на българската политика през следващите месеци все по-осезаемо ще бъде прозападният.

Политическата криза в страната има два възможни изхода. Единият е съставяне на нестабилно правителство във формат, близък до този на кабинета „Петков“, може би с подкрепата на депутати от ИТН или с някаква плаваща подкрепа. На практика това е и единственият шанс за кабинет в този парламент. На този етап кабинет с участието на ГЕРБ не е

твърде реалистичен, макар и не абсолютно изключен. Ако правителство бъде съставено, това би могло да стане или с мандата на ПП, или ако третият мандат бъде даден на ДБ. Другите варианти са неубедителни. Но веднъж съставено това правителство, то ще функционира на ръба на оцеляването, с несигурна парламентарна подкрепа, и ще срещне сериозни трудности да реализира всякакви по-съдържателни промени (в съдебната система, по повод на Плана за възстановяване, и т.н.). Времевият хоризонт на подобна конфигурация вероятно не би бил дълъг, и като цяло ще работи в полза на допълнително засилване на ГЕРБ. Другият изход от кризата са предсрочни избори, проведени в края на септември или първата половина на октомври. Като се има предвид политическата и идейна несигурност на повечето партии, би могло да се прогнозира, че предизборната им кампания ще бъде подчинена на отношението им към служебния кабинет на президента и неговите действия. Ролята на Радев в българската политика като основен институционален авторитет ще нарасне допълнително, но ще нараснат и амбициите той да бъде делегитимиран. Притесненията от негови бъдещи политически планове, съобразени с все по-високите обществени очаквания към него, са вече налице.

Персонализацията на политическия процес прикрива желанието на повечето политически играчи да постигнат помежду си разбирателство. Вече практически не се говори за политически различия, а само за личностни. БСП не приема кабинет с премиер Петков, ИТН не желае кабинет с участието на Петков и Василев, ПП не са съгласни да партнират с ГЕРБ докато Борисов е начело. Примерите могат да се умножат. Но дори само тези илюстрират надеждите за политическа конфигурация без „червени линии“.

ЗА АВТОРА

Д-р **Борис Попиванов** е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

ИЗДАТЕЛ

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТ-БАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията.

В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

ПОЛИТБАРОМЕТЪР

Година 22, брой 6
Юни 2022

Българо-руските отношения са на ръба на скъсване с потенциални сериозни последици за икономиката и политиката на страната.

Политическата криза в страната сочи или към краткотраен нестабилен кабинет, или към предсрочни избори в ранната есен.

Напрежението между президент и водеща партия остава ключова ос на политическия дебат.

Повече информация по темата ще намерите тук:
bulgaria.fes.de